

Εμπορικό Δικαστήριο ή εμπόριο δικαιοσύνης;

Δρ. Παύλος Νεοφύτου Κούρτελλος
Δικηγόρος

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Απρίλιο τον πίνακα αποτελεσμάτων της Ε.Ε. στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2019 (the 2019 EU Justice Scoreboard), ο οποίος παρέχει συγκριτική επισκόπηση της ανεξαρτησίας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Η Κυπριακή Δημοκρατία κατέχει την τελευταία θέση στον σχετικό πίνακα για τον χρόνο εκδίκασης υποθέσεων. Προκειμένου για τον χρόνο εκδίκασης αστικών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών διαφορών, η Κυπριακή Δημοκρατία καταλαμβάνει την προτελευταία θέση. Την τελευταία θέση κατέχει ανάμεσα στα κράτη μέλη και σε ότι αφορά τα κρατικά κονδύλια για την λειτουργία των Δικαστηρίων. Το γενικό συμπέρασμα που συνάγεται από την επισκόπηση των σχετικών διαγραμμάτων για τις επιδόσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας ειδικά σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα είναι ότι υστερεί κατά πολύ του ενωσιακού μέσου όρου.

Η πρωτοβουλία για δικαστική μεταρρύθμιση δεν υπήρξε αμιγώς κυπριακής εμπνεύσεως. Τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν στην Κύπρο, την Ελλάδα και την Πορτογαλία περιελάμβαναν προϋποθέσεις σχετικά με μεταρρυθμίσεις και στον τομέα της δικαιοσύνης. Ωστε η οικονομική κρίση ανέδειξε με έμφαση το αναγκαίο της δικαστικής μεταρρύθμισης και όχι η πρωτοβουλία των ημεδαπών θεσμών.

Το νομοσχέδιο με τίτλο ο *Περί Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου Νόμος του 2019*, που προωθήθηκε προσφάτως στη Βουλή των Αντιπροσώπων προβάλλεται ως σημαντικό κομμάτι της δικαστικής μεταρρύθμισης. Το παρόν δεν αφορά σε μια αναλυτική προσέγγιση του νομοσχεδίου, προσδοκεί μόνο να αναδείξει στοιχεία της προβληματικής που περιβάλλει το ζήτημα. Η συζήτηση του νομοσχεδίου άλλωστε εκκρεμεί επί του παρόντος στο πλαίσιο της οικείας επιτροπής της Βουλής.

Συζήτηση ωστόσο επιβάλλεται και μεταξύ και όλων όσων αφορά η δικαστική μεταρρύθμιση στο σύνολό της, εισηγητές, δικαστές, δικηγόρους όπως και κάθε ενεργό πολίτη. Το κατά πόσον τέτοια συζήτηση έγινε ή γίνεται συγκροτημένα, όχι αποσπασματικά και όχι ερήμην εκείνων που θα κληθούν μάλιστα να εφαρμόσουν το προϊόν της μεταρρυθμιστικής απόπειρας είναι μάλλον αμφίβολο. Μια πολιτεία η οποία δεν έδειξε τα αναγκαία αντανακλαστικά να μεριμνήσει εγκαίρως¹ για ένα ευαίσθητο τομέα ως η δικαιοσύνη και το δικαστικό σύστημα ώστε χρειάστηκε να της επιβληθεί η μεταρρύθμιση δεικνύει ότι πάσχει, κατ' αναλογία θα πάσχει και η όποια συζήτηση.

¹ Η Έκθεση Πική του 1989 ως και η Έκθεση Κραμβή του 2012 οι οποίες εντόπιζαν προβλήματα στο δικαστικό σύστημα αγνοήθηκαν.

Εμπορικό Δικαστήριο

Σε ότι αφορά το νομοσχέδιο προκύπτει ότι ειδικά για τις εμπορικές διαφορές η λύση που προκρίνει η Κυπριακή πολιτεία είναι η σύσταση πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ειδικής δικαιοδοσίας, διακριτού από τα Επαρχιακά Δικαστήρια. Μια άλλη προσέγγιση θα ήταν η δημιουργία ειδικών δικαστικών τμημάτων υποκείμενων στα υφιστάμενα Επαρχιακά Δικαστήρια με προσδιορισμό της καθ' ύλην δικαιοδοτικής αρμοδιότητάς τους.

Υπάρχει πράγματι μια διεθνής τάση σύστασης εμπορικών δικαστηρίων προκειμένου για την επίλυση διαφορών εμπορικού χαρακτήρα ειδικά αυτών που εμφανίζουν έντονα στοιχεία αλλοδαπότητας ως προς το *forum* εκδίκασης. Τέτοιες περιπτώσεις είναι το Παρίσι, το Άμστερνταμ, η Φραγκφούρτη. Ενόψει της εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση υπάρχει η προσδοκία ανάληψης μεριδίου υποθέσεων που συστηματικά μονοπωλεί για σκοπούς επίλυσης διαφορών το Λονδίνο. Η επίλυση διαφορών διεθνούς εμπορικού χαρακτήρα είναι σήμερα για το Ηνωμένο Βασίλειο μια εξαιρετικά κερδοφόρα βιομηχανία.² Η προσδοκία δεν είναι αβάσιμη, λόγω της εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου τα αγγλικά δικαστήρια ίσως δεν προσφέρουν αποφάσεις που να είναι άμεσα εκτελεστές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ενωσιακό δίκαιο έχει κατορθώσει να εναρμονίσει εκτεταμένα τα θέματα που αφορούν στη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών.³

Ωστε ίσως την τάση αυτή να αντανakλά η επιλογή για την δημιουργία δικαστηρίου ειδικής δικαιοδοσίας για τις εμπορικές υποθέσεις καθώς και τις ναυτικές διαφορές που τώρα δικαιοδοσία σε πρώτο βαθμό έχει το Ανώτατο Δικαστήριο.

Εμπορική Διαφορά & Δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου

Το νομοσχέδιο προσδιορίζει ερμηνευτικά την έννοια της *εμπορικής διαφοράς* ως ακολούθως: Κάθε διαφορά ή ζήτημα, εξαιρουμένης απαίτησης ή ανταπαίτησης για αποζημιώσεις, σε σχέση με προσωπικές βλάβες κάθε διαφορά ή ζήτημα, μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων, όταν το ένα τουλάχιστον από αυτά ενεργεί είτε με την εμπορική ή επαγγελματική του ιδιότητα, ή από μόνο του, ή μέσω άλλου και περιλαμβάνει οποιαδήποτε διαφορά ή ζήτημα, που προκύπτει από ή σχετίζεται με ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα:

- (i) Σύμβαση ή διαφορά μεταξύ επιχειρήσεων σε σχέση με επιχειρηματικό έγγραφο ή συμφωνία καθώς επίσης διαφορά σε σχέση με εταιρεία ή μεταξύ των μετόχων αυτής·
- (ii) αγορά, πώληση, εισαγωγή, εξαγωγή αγαθών·
- (iii) μεταφορά αγαθών μέσω ξηράς, θάλασσας, αέρα ή μέσω αγωγού·
- (iv) εκμετάλλευση πετρελαίου, φυσικού αερίου ή άλλων φυσικών πόρων·
- (v) ασφαλιστικά και αντασφαλιστικά θέματα·
- (vi) λειτουργία αγορών ή ανταλλαγή μετοχών, μεριδίων ή άλλων χρηματοπιστωτικών ή επενδυτικών μέσων ή αγαθών·

² Υπολογίζεται ότι το περί το 80% εμπορικών διαφορών που εμφανίζουν στοιχεία αλλοδαπότητας καταλήγουν ενώπιον των Αγγλικών δικαστηρίων.

³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

- (viii) παροχή υπηρεσιών, εξαιρουμένων των ιατρικών, οιονεί ιατρικών ή οδοντιατρικών υπηρεσιών ή οποιασδήποτε υπηρεσίας που παρέχεται στο πλαίσιο σύμβασης εργασίας·
- (ix) κατασκευή πλοίων, φορτηγών, αεροσκαφών·
- (x) εμπορική εκπροσώπηση·
- (xi) θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας·
- (xii) θέματα διαιτησίας·

νοουμένου ότι το αμφισβητούμενο ποσό ή η αξία της επίδικης διαφοράς δεν είναι κατώτερο των δύο εκατομμυρίων Ευρώ (€2.000,000).

Ο όρος «*επιχειρηματικό έγγραφο*» που απαντάται στην πρόταση νόμου είναι ατυχής εφόσον δεν πρόκειται για αναγνωρίσιμο νομικό όρο. Τι νοείται ως επιχειρηματικό έγγραφο; Διαφορά θα προκύψει από συμφωνία ή κατά το ορθότερο *σύμβαση* μεταξύ ορισμένων μερών. Η διαζευκτική αναφορά σε «*συμφωνία*» που ακολουθεί το επιχειρηματικό έγγραφο δηλώνει ότι αυτή είναι τουλάχιστον η πρόθεση των εισηγητών του νομοσχεδίου.

Ωστόσο ο όρος *επιχειρηματικό έγγραφο* αποκαλύπτει μάλλον ότι οι εισηγητές του νομοσχεδίου ακολούθησαν το Ιρλανδικό πρότυπο όπου οι όροι *business document, business contract* περιλαμβάνονται στον ερμηνευτικό προσδιορισμό των εμπορικών διαδικασιών (commercial proceedings) για τις οποίες αναλαμβάνει δικαιοδοσία το Ιρλανδικό Εμπορικό Δικαστήριο.⁴

Ουδεμία ρητή αναφορά γίνεται επίσης στα εμπιστεύματα (trusts). Το συμπέρασμα μιας πρώτης ανάγνωσης είναι ότι διαφορές σχετικές με εμπιστεύματα δεν εμπίπτουν στις εμπορικές διαφορές που θα μπορούσαν να παραπεμφθούν στο Εμπορικό Δικαστήριο. Τούτο είναι παράδοξο καθώς ειδικά ο περί Διεθνών Εμπιστευμάτων Νόμος Ν. 69(Ι)/1992 συναρτάται και ευθέως αφορά στην προσέλκυση αλλοδαπών (επενδυτών) οι οποίοι με τον ένα τρόπο ή άλλο

⁴ Δες αντίστοιχα το Order 63A Rules of the Superior Courts (RSC):

“commercial proceedings” means:

(a) proceedings in respect of any claim or counterclaim, not being a claim or counterclaim for damages for personal injuries, arising from or relating to any one or more of the following:

(i) a *business document, business contract* or business dispute where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(ii) the determination of any question of construction arising in respect of a business document or business contract where the value of the transaction the subject matter thereof is not less than €1,000,000;

(iii) the purchase or sale of commodities where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(iv) the export or import of goods where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(v) the carriage of goods by land, sea, air or pipeline where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(vi) the exploitation of oil or gas reserves or any other natural resource where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(vii) insurance or re-insurance where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(viii) the provision of services (not including medical, quasi-medical or dental services or any service provided under a contract of employment) where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(ix) the operation of markets or exchanges in stocks, shares or other financial or investment instruments, or in commodities where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(x) the construction of any vehicle, vessel or aircraft where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

(xi) business agency where the value of the claim or counterclaim is not less than €1,000,000;

καλούνται να εμπιστευθούν την Κυπριακή δικαιοδοσία. Μάλιστα συχνά τα Διεθνή Εμπιστεύματα συνδέονται με κατ' εξοχήν επενδυτικούς σκοπούς.

Μια πρόχειρη απάντηση θα ήταν ότι επιχειρηματικό έγγραφο μπορεί να εννοηθεί και το έγγραφο σύστασης εμπιστεύματος άρα εμπίπτει στην δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου και η ύλη των Εμπιστευμάτων. Ωστόσο την νομική γλώσσα χαρακτηρίζει η εννοιακή ακρίβεια. Το έγγραφο σύστασης εμπιστεύματος είναι ότι δηλώνει η περιγραφή του όχι ένα επιχειρηματικό έγγραφο, ούτε το εμπίστευμα νομικά νοείται ως επιχείρηση. Είναι δίχως άλλο κάτι που πρέπει να προσεχθεί κατά την συζήτηση του νομοσχεδίου καθώς ερμηνευτικά αφήνεται χώρος για παρανοήσεις ή απλά πρόκειται για κενό σε ότι αφορά την δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου που δεν εντοπίστηκε στο στάδιο σύνταξης του νομοσχεδίου. Προκειμένου δε για την παραπομπή διαφορών σχετικά με Διεθνές Εμπίστευμα στο Εμπορικό Δικαστήριο δέον τροποποιηθεί ο οικείος νόμος ο οποίος προνοεί στο άρθρο 2 ότι «Δικαστήριο» σημαίνει τον Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου ή Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή της επαρχίας όπου οι επίτροποι ή ο επίτροπος του διεθνούς εμπιστεύματος ή οποιοσδήποτε από αυτούς που διαμένει στη Δημοκρατία έχουν την κατοικία τους.

Ελλείψει ρητής αναφοράς στον ερμηνευτικό προσδιορισμό της εμπορικής διαφοράς δεν εμπίπτει εντός δικαιοδοσίας του νέου δικαστηρίου ούτε το αστικό αδίκημα του αθέμιτου ανταγωνισμού.⁵ Η ουσία του αστικού αδικήματος του αθέμιτου ανταγωνισμού (ή συναγωνισμού) είναι ότι απαγορεύεται η πώληση αγαθών ή η άσκηση επιχείρησης και η διεξαγωγή των εργασιών κάποιου προσώπου, χρησιμοποιώντας όνομα, επωνυμία, σήμα, περιγραφή ή άλλο τρόπο, έτσι ώστε να παραπλανεί το (καταναλωτικό) κοινό, δημιουργώντας του την (εσφαλμένη) εντύπωση, ότι τα αγαθά ή η επιχείρηση του, είναι εκείνα κάποιου άλλου προσώπου. Συχνά ο αθέμιτος ανταγωνισμός συνδέεται και με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας που εμπίπτει στην έννοια της εμπορικής διαφοράς κατά το άρθρο 2. Όμως η μη ρητή συμπερίληψη και του αθέμιτου ανταγωνισμού ενδέχεται να οδηγήσει σε ενστάσεις δικαιοδοσίας σε περιπτώσεις αγωγών όπου ο αθέμιτος ανταγωνισμός θα συμπλέκεται με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Επίσης ο περί Αγωγών Αποζημίωσης για Παραβάσεις του Δικαίου του Ανταγωνισμού Νόμος Ν. 113(I)/2017 ο οποίος αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οιοσδήποτε υπέστη ζημία λόγω παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού από επιχείρηση ή από ένωση επιχειρήσεων, μπορεί να ασκήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα για αξίωση πλήρους αποζημίωσης για την εν λόγω ζημία από την επιχείρηση ή την ένωση επιχειρήσεων ορίζει ως αρμόδιο δικαστήριο το Επαρχιακό Δικαστήριο.

Στις πιο πάνω περιπτώσεις προκύπτουν διαφορές που σαφώς ενέχουν στοιχεία εμπορικής διαφοράς.⁶ Συνεπώς θα μπορούσε κάλλιστα στην δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου να

⁵ Το αδίκημα του αθέμιτου ανταγωνισμού διέπεται από το άρθρο 35 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου Κεφ. 148: «Πρόσωπο το οποίο απομιμούμενο την επωνυμία, το χαρακτηρισμό, το σήμα, ή την επιγραφή αγαθών ή άλλως πως, προκαλεί ή αποπειράται να προκαλέσει ώστε οποιαδήποτε αγαθά να εκληφθούν ως αγαθά άλλου προσώπου, με τρόπο ο οποίος ενδέχεται να οδηγήσει συνήθη αγοραστή στην πεποίθηση ότι αγοράζει αγαθά του άλλου αυτού προσώπου, διαπράττει αστικό αδίκημα κατά του άλλου αυτού προσώπου.»

⁶ Για μια επιτυχή αγωγή αθέμιτου ανταγωνισμού, πρέπει να υπάρχουν πέντε χαρακτηριστικά στοιχεία: 1. ψευδής παράσταση, 2. που γίνεται από έμπορο κατά την άσκηση του επαγγέλματος του, 3. σε πιθανούς καταναλωτές ή τον τελικό καταναλωτή αγαθών ή υπηρεσιών προσφερόμενων απ' αυτόν (τον έμπορο), 4. με σκοπό την πρόκληση ζημιάς στην επιχείρηση ή την εμπορική εύνοια άλλου εμπόρου (υπό την έννοια του ότι αυτό είναι εύλογα προβλεπτή συνέπεια),

εμπίπτουν θέματα αθέμιτου ανταγωνισμού ή τουλάχιστον να προβλεφθεί ότι σε περίπτωση που απαίτηση κατά το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού συσχετίζεται με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας τότε να δύναται να αναλάβει δικαιοδοσία το Εμπορικό Δικαστήριο.

Δεν υπάρχει λόγος να αποκλειστούν από την δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου διαφορές με προεξάρχοντα εμπορικό χαρακτήρα. Το Ιρλανδικό εμπορικό δικαστήριο έχει πάρει ιδιαίτερα φιλελεύθερη προσέγγιση αναφορικά με την έννοια της εμπορικής διαφοράς αποφαινόμενο ότι *“if it can be demonstrated that a commercial development or process or substantial sums of money whether by way of profit, investment, loan or interest are likely to be jeopardised if the case is not given a speedy hearing or is denied the case management procedures which are available in the Commercial Court”, then it should be considered for entry into the Commercial Court. The court has repeatedly noted that its purpose is to achieve the objective of “speedy, efficient and just determination of commercial disputes”.*⁷

Κριτήριο της αξίας της επίδικης διαφοράς

Ερωτηματικό εγείρει και το ότι για σκοπούς άσκησης δικαιοδοσίας του Εμπορικού Δικαστηρίου το αμφισβητούμενο ποσό ή η αξία της επίδικης διαφοράς πρέπει να είναι άνω των δύο εκατομμυρίων Ευρώ. Αντίστοιχα «ναυτική υπόθεση» που εμπίπτει στην έννοια της εμπορικής διαφοράς κατά το άρθρο 2 (β) σημαίνει κάθε υπόθεση που, μέχρι της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του Νόμου, εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου ως ναυτοδικείου *ανεξαρτήτως του ποσού της υπόθεσης*.

Ποιο είναι το καθοριστικό κριτήριο προκειμένου να υπάρξει τέτοιος διαχωρισμός αντί της παραπομπής εμπορικής διαφοράς στο Εμπορικό Δικαστήριο επίσης ανεξαρτήτως του ποσού της υπόθεσης;

Σημαίνει ότι στην πράξη θα διαμορφώνεται ένα σώμα νομολογίας από το Επαρχιακό Δικαστήριο για εμπορικές διαφορές όταν η αξία της επίδικης διαφοράς είναι κάτω των δύο εκατομμυρίων Ευρώ και ένα άλλο σώμα νομολογίας προϊόν του Εμπορικού Δικαστηρίου για τις διαφορές όταν η αξία είναι άνω των δύο εκατομμυρίων Ευρώ. Μπορεί να αντιτείνει κάποιος ότι θα υπάρχει συνέπεια μεταξύ των αποφάσεων ασχέτως της προέλευσής των. Ωστόσο δεν μπορεί να αποκλείσει κάποιος και το αντίθετο· να υπάρξει απόκλιση ή και διάσταση στην προσέγγιση το οποίο ως προοπτική είναι ανεπιθύμητη.

Ανεπιθύμητος είναι επίσης ο κατακερματισμός της δικαιοδοσίας με μόνο κριτήριο την αξία μιας επίδικης διαφοράς το οποίο αφήνει μια αίσθηση, δίχως άλλο, διαφορών δύο ταχυτήτων· αρχής γενομένης της υποδοχής τους από διαφορετικό δικαστήριο.

Ούτε επίσης μπορεί κάποιος να αποκλείσει ότι ενάγοντες επειδή ίσως θα θεωρούν πλέον ειδικό το Εμπορικό Δικαστήριο να διογκώνουν τεχνηέντως την αξία της διαφοράς με σκοπό να κέκτηται δικαιοδοσίας το Εμπορικό Δικαστήριο.

και 5. η οποία (ψευδής παράσταση) προκαλεί πραγματική ζημιά στην επιχείρηση ή την εμπορική εύνοια του εμπόρου-ενάγοντα ή είναι πιθανόν να προκαλέσει τέτοια ζημιά.

⁷ Abbey International Finance Limited –v- Point Helicopters Limited [2012] IEHC 374.

Βεβαίως το άρθρο 11(4) προνοεί ότι το αμφισβητούμενο ποσό ή η αξία της επίδικης διαφοράς είναι το ποσό ή η αξία που πραγματικά αμφισβητούνται μεταξύ των διαδίκων, όπως αποκαλύπτεται στις έγγραφες προτάσεις ή γίνεται παραδεκτό από τους διαδίκους σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ή αποφασίζεται από το Εμπορικό Δικαστήριο και Ναυτοδικείο μετά από αίτηση, παρά το ότι το αξιούμενο ποσό ή η προβαλλομένη στην αγωγή αξία της επίδικης διαφοράς υπερβαίνει αυτό το ποσό ή αυτή την αξία. Νοείται σύμφωνα με το νομοσχέδιο ότι στον καθορισμό του ποσού που αμφισβητείται ή στην αξία της επίδικης διαφοράς δεν λαμβάνεται υπόψη οποιοδήποτε ποσό τόκου που είναι πληρωτέο επί του αμφισβητούμενου ποσού ή επί της αξίας της διαφοράς. Επίσης το Εμπορικό Δικαστήριο κέκτηται εξουσία όπως, σε

περίπτωση που αποφασίσει, αφού ακούσει τους διαδίκους, ότι το πραγματικό ποσό της διαφοράς είναι κατώτερο των δύο εκατομμυρίων Ευρώ παραπέμψει την υπόθεση για εκδίκαση στο κατά τόπο αρμόδιο Επαρχιακό Δικαστήριο.

Αλλά ακριβώς δεν μπορεί στην βάση των πιο πάνω να αποκλειστεί νωρίς με την έγερση μιας αγωγής η διελευστίνδα των μερών για την πραγματική αξία της επίδικης διαφοράς για τακτικούς και μόνο λόγους καθυστέρησης της διαδικασίας ή και με γνήσια πρόθεση αμφισβήτησης της καθ' ύλην δικαιοδοσίας του δικαστηρίου. Είναι δε επιθυμητό να μην αφήνεται κατά το δυνατό χώρος είτε για διαβήματα τακτικής φύσης είτε για αμφισβήτηση της καθ' ύλην δικαιοδοσίας. Αμφότερα δεν εξυπηρετούν την ουσία μιας υπόθεσης ούτε επιταχύνουν την κατ' ουσίαν εκδίκασή της.

Η άρρητη πρόθεση των εισηγητών είναι μάλλον οι «μεγάλες» υποθέσεις να εμπίπτουν στην δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου και να απαλλαγεί εκ των προτέρων του φόρτου των «μικρών» υποθέσεων το οποίο ίσως αποβεί ευεργετικό για την ταχύτητα εκδίκασης των υποθέσεων ενώπιον του Εμπορικού Δικαστηρίου. Στην βάση της υπόθεσης αυτής αντίστροφα το Επαρχιακό Δικαστήριο επίσης θα εκδικάζει ταχύτερα τις άλλες υποθέσεις καθώς θα είναι απαλλαγμένο της ύλης που θα εμπίπτει στο Εμπορικό Δικαστήριο.

Δύναται όμως να τεθεί το ερώτημα· η αξία της επίδικης διαφοράς καθορίζει μια διαφορά ως εμπορική ή η νομική φύση της διαφοράς προσδιορίζει τον χαρακτήρα της; Προφανώς κατά τους εισηγητές του νομοσχεδίου ο νομικός χαρακτηρισμός υπακούει στο οικονομικό διακύβευμα της διαφοράς. Αντίστοιχα κατά το Ιρλανδικό πρότυπο το εμπορικό δικαστήριο αναλαμβάνει δικαιοδοσία για διαφορές άνω του ενός εκατομμυρίου Ευρώ.

Το γλωσσικό ζήτημα

Έτερο ζήτημα το οποίο προκαλεί συζητήσεις είναι η γλώσσα διεξαγωγής της διαδικασίας. Στην εκδοχή του νομοσχεδίου που είχε δημοσιευθεί στον ιστότοπο του υπουργείου δικαιοσύνης το 2017 το άρθρο 15 προνοούσε ως ακολούθως:

15.(1) Οι γλώσσες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο Δικαστήριο είναι οι επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας ή μία εξ αυτών.

(2) Το Δικαστήριο μπορεί, όταν το συμφέρον της δικαιοσύνης το επιβάλλει, να επιτρέψει τη διεξαγωγή της δικαστικής διαδικασίας και την καταχώρηση εγγράφων στην αγγλική γλώσσα, νοουμένου ότι θα υπάρχει ταυτόχρονη μετάφραση σε μια από τις επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας, εκτός εάν οι διάδικοι συμφωνήσουν στη μη διεξαγωγή της μετάφρασης.

(3) Στην περίπτωση εφαρμογής του εδαφίου (2) του παρόντος άρθρου, ο Δικαστής, σε συμφωνία με τους διαδίκους, ορίζει τη γλώσσα ή τις γλώσσες στις οποίες διεξάγεται η διαδικασία ενώπιον του Εμπορικού Δικαστηρίου και στην οποία διατυπώνεται η απόφαση του Δικαστηρίου.

Είναι προφανές ότι κατά τον χρόνο αυτό οι εισηγητές του νομοσχεδίου φλέρταραν με την ιδέα να υπάρχει η ευχέρεια διεξαγωγής της δικαστικής διαδικασίας στην αγγλική γλώσσα. Σε μια δυνητική εκδοχή εφόσον τα μέρη συναινούσαν θα μπορούσε να διεξαχθεί η διαδικασία εξ' ολοκλήρου στην αγγλική γλώσσα άνευ ταυτόχρονης μετάφρασης σε μια από τις επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας και η απόφαση του Δικαστηρίου επίσης να διατυπωθεί στην αγγλική γλώσσα. Τούτο υπό την αίρεση ότι έκρινε το Δικαστήριο ότι «...το συμφέρον της δικαιοσύνης το επιβάλλει...» (ότι κι αν σημαίνει αυτό).

Το άρθρο 15 ως είχε δεν υπάρχει στο νομοσχέδιο το οποίο έχει κατατεθεί. Καλώς δεν υπάρχει γιατί θα ήταν προδήλως αντισυνταγματικό. Δυνάμει του άρθρου 3 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας οι επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας είναι η ελληνική και η τουρκική. Στην υποπαράγραφο 4.3 προνοείται μάλιστα ότι «Η ενώπιον δικαστηρίων διαδικασία διεξάγεται και διευθετείται και οι αποφάσεις συντάσσονται εις την ελληνικήν γλώσσαν, εάν οι διάδικοι είναι Έλληνες, εις την τουρκικήν γλώσσαν, εάν οι διάδικοι είναι Τούρκοι και εις αμφοτέρας, την ελληνικήν και την τουρκικήν γλώσσαν, εάν οι διάδικοι είναι Έλληνες και Τούρκοι». Η αντίθεση της συνταγματικής επιταγής με τις διατάξεις του άρθρου 15 είναι προφανής.

Το άρθρο 189 του Συντάγματος του 1960 προνοούσε παρά τις διατάξεις του άρθρου 3 για μια χρονική μεταβατική περίοδο 5 ετών από την ημερομηνίας έναρξης σε ισχύ του Συντάγματος ότι: (α) άπαντες οι κατά το άρθρον 188 διατηρούμενοι εν ισχύϊ νόμοι δύνανται να παραμείνωσιν εις την αγγλική γλώσσαν, και (β) η αγγλική γλώσσα δύναται να είναι εν χρήσει εις πάσαν διαδικασίαν ενώπιον οιοδήποτε δικαστηρίου της Δημοκρατίας.

Μετά την ανεξαρτησία και μέχρι να μεταφρασθεί το σύνολο της νομοθεσίας το οποίο ήταν στην αγγλική μέχρι τα τέλη περίπου της δεκαετίας του 80 ακόμη δικηγόροι αγόρευαν ενώπιον των Δικαστηρίων στην αγγλική. Λύση στην εκκρεμότητα επέφερε ο περί των Επισήμων Γλωσσών της Δημοκρατίας Νόμος Ν. 67/1988 με τις συνακόλουθες τροποποιήσεις του όπου ήδη από το προοίμιο του με αναφορά στις επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας διαπιστώνει ότι η μεταβατική περίοδος των πέντε χρόνων με βάση το Άρθρο 189(β) του Συντάγματος έχει από εικοσαετίας και πλέον λήξει και δεν είναι επιθυμητό να συνεχιστεί η κατάσταση που δημιούργησε ο περί Νόμων και Δικαστηρίων (Κείμενον και Διαδικασία) Νόμος του 1965.

Το άρθρο 5 (1) του πιο πάνω Νόμου αφορά στην προσαγωγή εγγράφων και προνοεί ότι σε οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία γίνεται αποδεκτό ως αποδεικτικό μέσο και έγγραφο συνταγμένο σε οποιαδήποτε ξένη γλώσσα.

Το δικαστήριο μπορεί, όταν το συμφέρον της δικαιοσύνης το επιβάλλει, να διατάξει τη μετάφραση εγγράφου ή μέρους αυτού στις επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας ή σ' οποιαδήποτε απ' αυτές (άρθρο 5(2)).

Είναι μάλλον ο κανόνας οι Δικαστές να ζητούν από τα διάδικα μέρη να μεριμνήσουν για την ελληνική απόδοση εγγράφου που έχουν καταχωρήσει ακόμη και αν είναι στην αγγλική, γλώσσα που είναι μάλλον καταληπτή στο σύνολο των Δικαστών. Ένδειξη ενός γλωσσικού πατριωτισμού ή προσήλωση στο Σύνταγμα και τον νόμο το γεγονός περιποιεί τιμή στους δικαστές μας αλλά και στην γλώσσα.

Το θέμα της γλώσσας εξακολουθεί όμως αντικείμενο συζήτησης ανάμεσα στους νομικούς και οι γνώμες δίστανται όσον αφορά τη χρήση της αγγλικής στην διεξαγωγή της δικαστικής διαδικασίας. Ότι είχε παρεισφρήσει το άρθρο 5 (βλ. πιο πάνω) σε προηγούμενη εκδοχή του νομοσχεδίου είναι ενδεικτικό μιας τάσης ως προς το ζήτημα.

Με όρους γλωσσικής απεικόνισης της σημερινής πραγματικότητας εντός της δικαστικής αίθουσας εύκολα διαπιστώνει κανείς μια γλωσσική ποικιλία. Οι Κύπριοι είμαστε βεβαίως φυσικοί ομιλητές μιας ελληνικής διαλέκτου που χρησιμοποιείται κυρίως στον προφορικό λόγο. Απολήγει στην χρήση μιας ποικιλίας νεοελληνικής με αρκετές ιδιοτυπίες σε σχέση με το ελλαδικό πρότυπο, καθώς η διάλεκτος επηρεάζει σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα (φωνητικό, μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό, λεξιλογικό).

Κυπριακή διάλεκτος, ελληνική κοινή και θραύσματα αγγλικών νομικών όρων εν τέλει συνυπάρχουν. Ταλάντευση ανάμεσα σε γλωσσικό δυναμισμό και γλωσσική υστέρηση, γλωσσικός νεοπλουτισμός δίκην εντυπωσιασμού η χρήση δανείων από την αγγλική νομική ορολογία ή απλώς άγνοια της ελληνικής απόδοσης. Ο μεικτός χαρακτήρας του Κυπριακού δικαίου με ισχυρή ακόμη την επιρροή του αγγλικού κοινού δικαίου εμπλουτισμένου πλέον με στοιχεία του ενωσιακού δικαίου όλα μαζί διαμορφώνουν ένα μάλλον ιδιάζον γλωσσικό (νομικό) πλαίσιο. Το παρόν βεβαίως δεν προσφέρεται για ανάλυση της σχέσης του δικαίου με την γλώσσα αλλά και ο αμύητος μπορεί να αντιληφθεί στοιχειωδώς το άρρηκτο της γλώσσας και του δικαίου. Η άρθρωση των κανόνων δικαίου ή η μόρφωση του δικανικού συλλογισμού αναδύεται με την γλώσσα, έτσι σχηματίζεται η νομική γλώσσα και ορολογία.

Ας λεχθεί ξεκάθαρα όμως, ορισμένοι νιώθουν πιο άνετα με την χρήση της αγγλικής. Άλλοι διαβλέπουν μεγαλύτερες δυνατότητες προσέγκυσης υποθέσεων αν επεκταθεί η χρήση της αγγλικής ειδικά ενώπιον του Εμπορικού Δικαστηρίου. Μην λησμονείται εκ προοιμίου του το νομοσχέδιο στοχεύει στην προσέγκυση ξένων επενδύσεων, συμβολή στην μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της Κύπρου.

Η χρήση της αγγλικής ενώπιον του Δικαστηρίου ταγμένου (σιωπηρά έστω) να εκδικάζει τις μεγάλες υποθέσεις που κατά κανόνα αφορούν σε αλλοδαπά συμφέροντα σημαίνει ότι η διαδικασία θα ήταν καταληπτή για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Κατά τούτο ίσως και πιο ελκυστική η παραπομπή μιας εμπορικής διαφοράς στο Εμπορικό Δικαστήριο.

Θιασώτες της άποψης αυτής υποδεικνύουν τις Βρετανικές Παρθένους Νήσους (ΒΠΝ) ως ικανό πρότυπο καθώς και αριθμό αποφάσεων που δεικνύουν έξοχα «εμπορικά αντανάκλαστα» ειδικά σε εμπορικές διαφορές. Το γεγονός είναι ότι οι ΒΠΝ «επενδύουν» στο οικονομικό όφελος από την μετατροπή τους σε forum επίλυσης εμπορικών διαφορών και δείχνουν ζηλευτή προσαρμοστικότητα.

Οι ΒΠΝ βέβαια αποτελούν απομεινάρι της πάλαι ποτέ Βρετανικής Αυτοκρατορίας που δεν έχουν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους ή ψήφισαν να παραμείνουν Βρετανικά εδάφη, χαρακτηρίζονται δε ως Βρετανικό Υπερπόντιο Έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου. Τις υποθέσεις «διαφεντεύουν» αγγλικά δικηγορικά γραφεία ή ντόπια παραρτήματά τους, Άγγλοι δικηγόροι που ασκούν ή επισκέπτονται τα νησιά προς άσκηση δικηγορίας ή και που επίσης παρακάθονται ως δικαστές.

Σημειωτέον μαζί με αριθμό άλλων κτήσεων-υπερπόντιων εδαφών εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου βάσει σχετικής πρόνοιας που ενσωματώνεται στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο. Η ένσταση συνεπώς είναι ότι οι ΒΠΝ και άλλες παρόμοιοι νήσοι δεν αποτελούν πραγματικό μέτρο σύγκρισης για κράτος-μέλος της Ε.Ε. ως η Κυπριακή Δημοκρατία.

Όχι ένδειξη γλωσσικής ανασφάλειας αλλά προσήλωση στο ισχύον δίκαιο. Προκειμένου για την διεξαγωγή της δικαστικής διαδικασίας ή την χρήση άλλης γλώσσας από τις επίσημες αναγκαία είναι η τροποποίηση του Συντάγματος. Η δυνατότητα για προσαγωγή εγγράφων συνταγμένο σε οποιαδήποτε ξένη γλώσσα εξάλλου υφίσταται υπό τις περιστάσεις που έχουν ήδη εκτεθεί.

Για να είναι κατανοητή η διαδικασία σε ξένους μπορεί κάλλιστα να υπάρξει μέριμνα για την συμμετοχή ικανών νομικών μεταφραστών στις νομικές διαδικασίες ή για ηλεκτρονική-ακουστική ταυτόχρονη μετάφραση. Τα τεχνικά μέσα υπάρχουν προκειμένου για πρακτικές λύσεις αντί της περαιτέρω γλωσσικής εξουθένωσης της δικαστικής διαδικασίας. Από τα έργα που τελούν σε εξέλιξη είναι και αυτό για την ηλεκτρονική Δικαιοσύνη. Το δικαστικό σύστημα έχει να ωφεληθεί πολύ από την χρήση τεχνολογικών μέσων που μπορούν να επιταχύνουν και να απλοποιήσουν πολλές από τις υφιστάμενες διαδικασίες. Από την ανάγκη της ψηφιοποίησης της δικογραφίας, της δυνατότητας ηλεκτρονικής υποβολής αγωγών και αιτήσεων, την ηλεκτρονική επίδοση δικογράφων, κλήσεων μαρτύρων ως την ηλεκτρονική αρχειοθέτηση όλων των εγγράφων της δίκης και την ακουστική καταγραφή της δικαστικής διαδικασίας.

Το γαλλικό πρότυπο

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το Γαλλικό παράδειγμα. Ως μέρος της διαδικασίας εκσυγχρονισμού του Γαλλικού δικαστικού συστήματος έχει συσταθεί από τις αρχές του 2018 διεθνές τμήμα (The International Chamber) του Εμπορικού Δικαστηρίου του Παρισιού (Paris Commercial Court) για την εκδίκαση εμπορικών υποθέσεων όπου τα διάδικα μέρη είχαν συμβατικά επιλέξει ως forum επίλυσης της διαφοράς αυτό το Δικαστήριο (ρήτρα επίλυσης διαφορών) ή σε κάθε περίπτωση επιλέγουν αυτό να αναλάβει δικαιοδοσία. Συχνά στις υποθέσεις αυτές τα διάδικα μέρη ή ένα τουλάχιστον από τα διάδικα μέρη δεν συνδέεται με την Γαλλία ή και το εφαρμοστέο δίκαιο που είχαν επιλέξει τα μέρη δεν είναι καν το Γαλλικό.

Το καινοτόμο στοιχείο που έχει εισαχθεί είναι ότι η διαδικασία δύναται να διεξαχθεί στην αγγλική. Με εξαίρεση τα δικόγραφα (το εισαγωγικό της δίκης διάβημα και η υπεράσπιση) τα οποία επιβάλλεται να είναι στην γαλλική όλη η διαδικασία, της μαρτυρίας συμπεριλαμβανομένης, μπορεί να διεξαχθεί στα αγγλικά άνευ μεταφράσεως. Εφόσον η διαδικασία διεξάγεται στην γαλλική δύναται να υπάρξει ταυτόχρονη μετάφραση προς ευκολία ενός εκ μερών το οποίο επωμίζεται και τα έξοδα μετάφρασης. Τα πρακτικά του Δικαστηρίου γίνονται στην γαλλική και η έκδοση της απόφασης γίνεται στην γαλλική με μετάφραση και την αγγλική γλώσσα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αλλοδαποί δικηγόροι προερχόμενοι από κράτη μέλη της Ε.Ε. μπορούν να εμφανιστούν ενώπιον του Δικαστηρίου και να πάρουν μέρος στην διαδικασία ενώ για όσους προέρχονται από χώρες μη μέλη της Ε.Ε. δύναται να συμμετάσχουν νοουμένου ότι παρακάθονται μετά Γάλλου συναδέλφου.

Συγχρόνως με το διεθνές τμήμα του εμπορικού δικαστηρίου έχει καθιδρυθεί και διεθνές εμπορικό εφετείο (International Chamber of the Paris Court of Appeal) επίσης τμήμα του Εφετείου του Παρισιού με σκοπό την ταχεία εξέταση σε δεύτερο βαθμό αποφάσεων του πρωτόδικου δικαστηρίου. Τα δύο διεθνή εμπορικά δικαστήρια είναι στελεχωμένα με αγγλόφωνους δικαστές, οι οποίοι έχουν εκτεταμένη κατάρτιση και πείρα σε διεθνείς υποθέσεις εμπορικού δικαίου και εξοικείωση με αλλοδαπά δίκαια.

Ωστε βασικά χαρακτηριστικά του Γαλλικού σχεδίου υπήρξε η καινοτομία στην γλώσσα της δικαστικής διαδικασίας καθώς και στους κανόνες διεξαγωγής της διαδικασίας. Η διαδικασία για το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο προβλέπεται στα αντίστοιχα

Πρωτόκολλα τα οποία έχουν συνυπογραφεί από το δικηγορικό σύλλογο του Παρισιού και τον Πρόεδρο του Εμπορικού Δικαστηρίου του Παρισιού. Το έτερο στοιχείο είναι ότι πρόκειται για εξαιρετικά στοχευμένη προσπάθεια, την προσέλκυση εμπορικών διαφορών με έντονα στοιχεία αλλοδαπότητας (διεθνείς εμπορικές διαφορές). Εξ' ορισμού έχουν συσταθεί τα δικαστήρια αυτά ως διεθνή τμήματα υφιστάμενων δικαστικών δομών εμπορικού χαρακτήρα κι έχουν συνεπώς επανδρωθεί και υποστηρίζονται αναλόγως.

Συγκριτική παράθεση μετά του νομοσχεδίου αναφορικά με την διαδικασία ενώπιον του Εμπορικού Δικαστηρίου και την στελέχωση του δεν μαρτυρεί την αυτή επιμέλεια.

Το προτεινόμενο άρθρο 13 (2) ορίζει ότι η δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου διέπεται από δικονομία και πρακτική που καθορίζεται με Διαδικαστικό Κανονισμό. Το άρθρο 16 συμπληρώνει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο δύναται να εκδίδει Διαδικαστικό Κανονισμό για την καλύτερη εφαρμογή του Νόμου και για τη ρύθμιση κάθε θέματος που ως εκ της φύσεως του ρυθμίζεται με Διαδικαστικό Κανονισμό. Αυτό σημαίνει ότι σε ενεστώτα χρόνο δεν υπάρχει ούτε έχει τύχει επεξεργασίας οποιοσδήποτε διαδικαστικός κανονισμός. Αλλά ο διαδικαστικός κανονισμός, η δικονομία αποτελεί την σπονδυλική στήλη της δίκης.

Το εύλογο είναι μέχρι να ψηφισθεί ο διαδικαστικός κανονισμός να εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας⁸ πλην όμως τέτοια πρόνοια δεν υπάρχει καν στο νομοσχέδιο. Σε ότι αφορά δε την ψήφιση διαδικαστικού κανονισμού, αντίστοιχες πρόνοιες σε άλλα νομοθετήματα στο παρελθόν σημαίνουν πρακτικά την παραπομπή στις ελληνικές καλένδες.

Πρόκειται για σοβαρό κενό σε ότι αφορά τον σχεδιασμό του Εμπορικού Δικαστηρίου. Πλήττει την προβλεψιμότητα η οποία συναρτάται με την εμπιστοσύνη και την εμπέδωση ασφάλειας δικαίου. Η ίδρυση του γαλλικού διεθνούς εμπορικού δικαστηρίου που αναφέρθηκε ως παράδειγμα συνοδεύτηκε άμεσα με τους κανόνες-πρωτόκολλο σε σχέση με την διαδικασία ενώπιον του.

Αντίστοιχα το Ιρλανδικό εμπορικό δικαστήριο διακρίνεται για την ταχύτητα στην εκδίκαση των υποθέσεων λόγω των αυστηρών απαιτήσεων της διαδικασίας. Κύριο χαρακτηριστικό είναι η ευρεία διακριτική εξουσία των δικαστών ώστε να προωθείται η διαδικασία δίχως καθυστέρηση. Είναι γνωστό για την ευελιξία του στην διαχείριση των υποθέσεων βάση των οικείων κανόνων (Rules of the Superior Courts) και την αυστηρή συμμόρφωση που επιβάλλει στα διάδικα μέρη σε κάθε δικονομικό στάδιο με στενές ως ασφυκτικές προθεσμίες με στόχο την ταχεία επίλυση της όποιας εμπορικής διαφοράς.

Επίσης το Γαλλικό εμπορικό δικαστήριο συνοδεύτηκε με την σύγχρονη σύσταση δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας αποκλειστικά για τις πρωτόδικες αποφάσεις του Διεθνούς τμήματος του Εμπορικού Δικαστηρίου.

Αντίστοιχα το νομοσχέδιο προνοεί στο άρθρο 15 ότι κάθε απόφαση ή διαταγή του Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου υπόκειται σε έφεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ακόμη και αν επιταχυνθεί η εκδίκαση των εμπορικών διαφορών ενώπιον του Εμπορικού Δικαστηρίου ο δευτεροβάθμιος έλεγχος επαφίεται στο Ανώτατο Δικαστήριο όπου ο ρυθμός

⁸ Οι θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας τελούν επίσης υπό αναθεώρηση.

εκδίκασης εφέσεων επίσης δεν είναι ζηλευτός. Τελεί υπό συζήτηση σήμερα η αναδιάρθρωση του Ανωτάτου Δικαστηρίου ώστε η τελεσιδικία των αποφάσεων του Εμπορικού Δικαστηρίου, εφέσεως συμπεριλαμβανομένης, εξαρτάται κι από την διάρθρωση και αποτελεσματικότητα του νέου Δευτεροβάθμιου Εφετείου.⁹

Στελέχωση του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αναμένεται να λειτουργήσει στη Λευκωσία με 3 Δικαστές και στη Λεμεσό με 2 Δικαστές. Θα μπορούσε κάλλιστα να υπάρξει ένα ενιαίο Δικαστήριο αντί του γεωγραφικού κατακερματισμού ώστε και όλα τα σχετικά κονδύλια λειτουργίας να διοχετευτούν συγκεντρωτικά. Στην Γαλλία το αντίστοιχο Διεθνές Εμπορικό Δικαστήριο εδρεύει στο Παρίσι. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο προκειμένου για τον διορισμό στο Εμπορικό Δικαστήριο απαιτούνται τα ίδια προσόντα με διορισμό στη θέση Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου και η ευρεία γνώση σε θέματα εμπορικού δικαίου και αποδεδειγμένη εμπειρία στο χειρισμό δικαστικών υποθέσεων που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου.

Το άρθρο 5 προνοεί περαιτέρω ότι με απόφαση εννέα (9) τουλάχιστον εκ των Δικαστών που απαρτίζουν το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, ως Δικαστής δύναται να διοριστεί και δικηγόρος, ο οποίος ασκεί το επάγγελμα αυτού για οκτώ (8) τουλάχιστον έτη. Οι Δικαστές απολαμβάνουν της ίδιας μισθοδοσίας και υπηρετούν υπό τους ίδιους όρους που υπηρετούν οι κάτοχοι θέσεων Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου και αποτελούν μόνιμα μέλη της Δικαστικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας.

Προφανώς η πρόθεση είναι η στελέχωση του Εμπορικού Δικαστηρίου με έμπειρους Δικαστικούς ενώ αφήνεται ανοιχτή η δυνατότητα προσέλκυσης από τον ιδιωτικό τομέα δικηγόρων που έχουν εμβαθύνει σε θέματα εμπορικού δικαίου. Ως προς τούτο η πρόθεση είναι αυτή της εξειδίκευσης και κινείται στην ορθή κατεύθυνση. Εγκαταλείπεται και η ιδέα της εναλλαξιμότητας που απαντά σε προηγούμενη εκδοχή του νομοσχεδίου, δηλαδή μετά από ορισμένο χρόνο Δικαστές του Εμπορικού Δικαστηρίου και οι κάτοχοι θέσεων Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου να δύνανται να είναι εναλλάξιμοι μεταξύ τους.

Δεν είναι ξεκάθαρο ποια περιθώρια ανέλιξης σε ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας θα έχει ο Δικαστής του Εμπορικού Δικαστηρίου ο οποίος κατά τα λοιπά σύμφωνα με το άρθρο 6 είναι κατά πάντα ισότιμος με Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου. Κατά τα ισχύοντα ως προς τα άλλα δικαστήρια ειδικής δικαιοδοσίας (Οικογενειακό, Εργατικών Διαφορών και Ελέγχου Ενοικιάσεων) δεν θα υπάρχει περαιτέρω ανέλιξη σε Δικαστήριο άλλης βαθμίδας.

Καταληκτικά Σχόλια

Ότι η δικαστική μεταρρύθμιση είναι επιτακτική αυτό ισχύει δίχως άλλο. Η ίδρυση του Εμπορικού Δικαστηρίου εντάσσεται σε αυτή την προσπάθεια. Η διαπίστωση της ανάγκης εξειδικευμένης μεταχείρισης σύνθετων εμπορικών διαφορών είναι ευπρόσδεκτη.

Το προοίμιο του νομοσχεδίου αναφέρει επί λέξει ότι επειδή διαπιστώνεται ότι η ίδρυση Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου, το οποίο να αποφασίζει σε πρώτο βαθμό επί

⁹ Αναμένεται να είναι 16μελές με διάφορα τμήματα για να εκδικάζει εφέσεις από πρωτόδικα δικαστήρια όλων των δικαιοδοσιών.

εμπορικών διαφορών και ναυτικών υποθέσεων, όπως αυτές ορίζονται στο νομοσχέδιο, είναι αναγκαία προς τον σκοπό της γρήγορης εκδίκασης των διαφορών αυτών, και ως εκ τούτου ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου ως κέντρου παροχής ποιοτικών υπηρεσιών και κέντρου προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, συμβάλλοντας τοιουτοτρόπως στην πορεία της Κύπρου προς την μακροπρόθεσμη της ανάπτυξη.

Ο συσχετισμός της γρήγορης εκδίκασης των διαφορών με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου ως κέντρου υπηρεσιών αλλά και ως κέντρου προσέλκυσης ξένων επενδύσεων ήδη από το προοίμιο δεν πρέπει να ξενίζει. Σε διάφορα κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απαντά η διατύπωση ότι τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης αποτελούν προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς τις επενδύσεις και τις επιχειρήσεις, καθώς εμπνέουν εμπιστοσύνη σε όλα τα στάδια του κύκλου οικονομικής δραστηριότητας. Είναι αντανάκλαση βεβαίως τούτο της κρατούσας φιλελεύθερης και νέο-φιλελεύθερης ανάγνωσης πραγμάτων στην Ευρώπη. Στην ακραία του εκδοχή σημαίνει την εργαλειοποίηση των κανόνων δικαίου προκειμένου να εξυπηρετηθεί το εμπόριο και η οικονομία.

Υπάρχει πράγματι όμως ευθεία συνάρτηση της βελτίωσης της απονομής δικαιοσύνης με την βελτίωση του επενδυτικού κλίματος σε μια χώρα ως και των προοπτικών οικονομικής της ανάπτυξης. Κλίμα εμπιστοσύνης και προβλεψιμότητα αποτελούν το εύφορο ελκυστικό έδαφος για επενδύσεις. Η εμπιστοσύνη και η προβλεψιμότητα συναρτώνται με διάφορους παράγοντες, όπως την σταθερότητα του κανονιστικού πλαισίου σε τομείς που αφορούν την οικονομία, τις συναλλαγές, και την φορολογία. Δημιουργείται έτσι περιβάλλον ασφάλειας δικαίου η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από την ποιότητα και σαφήνεια του παραγόμενου νομοθετικού έργου αλλά και την ποιότητα και ταχύτητα της απονομής της δικαιοσύνης.

Εξ' ορισμού σε ένα Δικαστήριο εμπορικής δικαιοδοσίας παραπέμπονται εμπορικές διαφορές. Οι ρυθμοί της οικονομίας και των σύγχρονων συναλλαγών είναι φρενήρεις ώστε ο χρόνος εκδίκασης μιας εμπορικής διαφοράς αποτελεί κρίσιμο συντελεστή της όλης εξίσωσης. Η προοπτική ενός δικαστικού βάλτου φυσικό είναι να αποθαρρύνει την παραπομπή υποθέσεων στα ημεδαπά δικαστήρια. Η διασφάλιση ενός εύλογου χρόνου διεξαγωγής της δίκης είναι τελικά αναγκαία συνιστώσα του ιδίου του κράτους δικαίου.

Το νομοσχέδιο αφαιρεί από την δικαιοδοσία του Επαρχιακού Δικαστηρίου την ύλη των εμπορικών διαφορών άνω των δύο εκατομμυρίων Ευρώ καθώς και τις ναυτικές υποθέσεις από το Ανώτατο Δικαστήριο και τις επιμερίζει σε ένα Δικαστήριο ειδικής δικαιοδοσίας σε δύο επαρχίες με 5 δικαστές. Αυτό συνοδεύεται με την προσδοκία ότι λόγω αυτής της κατανομής θα επιτευχθεί ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων. Ο γεωγραφικός κατακερματισμός του Δικαστηρίου δηλώνει την τήρηση ισορροπιών μεταξύ Λευκωσίας-Λεμεσού. Η καθίδρυση ενός Εμπορικού Δικαστηρίου από μόνη της δεν αποτελεί κάποια πρωτοπόρο λύση. Ούτε το νομοσχέδιο ενσωματώνει καινοτομίες (κατ' αντιστοιχία του γαλλικού παραδείγματος).

Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας θα λειτουργήσουν ως υποκατάστατο της απουσίας διαδικαστικού κανονισμού αλλά αυτό δείχνει την μερικότητα του εγχειρήματος όπως και τα διαπιστωμένα κενά στην δικαιοδοτική ύλη. Η απουσία διαδικαστικού κανονισμού ειδικά σχεδιασμένου για το Εμπορικό Δικαστήριο αποτελεί αχίλλειο πτέρνα του σχεδιασμού. Τόσο το Γαλλικό όσο και το Ιρλανδικό πρότυπο βασίζουν την αποτελεσματικότητά τους και την επίτευξη του σκοπού (ταχύτητα επίλυσης διαφορών) στην δικονομική ευελιξία που τους προσφέρουν οι αντίστοιχα σχεδιασμένες διαδικασίες με γνώμονα πάντα την ταχύτητα εκδίκασης. Στην προκείμενη μοιάζει η ιδέα να είναι ότι ανακατανομή υποθέσεων και

προσθήκη 5 δικαστών θα επιφέρει την λύση. Πρόκειται για ποσοτική προσέγγιση βασισμένη στον μερικό δανεισμό μάλλον από το Ιρλανδικό παράδειγμα. Μερικό γιατί αγνοεί, μεταξύ άλλων, την παράμετρο δικονομία. Το πρόβλημα των καθυστερήσεων γενικότερα δεν αφορά στο ουσιαστικό δίκαιο αλλά στο δικονομικό δίκαιο, το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τη διαδικασία ενώπιον των Δικαστηρίων. Η σύσταση Δικαστηρίου ειδικά για τις εμπορικές διαφορές προϋποθέτει αντίστοιχα και δικονομία προσαρμοσμένη στις διαφορές αυτές.

Το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης κρίνεται παγίως από τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς με γνώμονα τρία στοιχεία, τα οποία δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται αποσπασματικά αλλά συνδυαστικά καθώς τελούν σε μια σχέση εσωτερικής αλληλεπίδρασης. Τα στοιχεία αυτά είναι η αποτελεσματικότητα, δηλαδή η ταχύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης, η ανεξαρτησία και η ποιότητα του συστήματος δικαιοσύνης. Συνεπώς η όποια πρωτοβουλία με στόχο την αποσπασματική βελτίωση ενός μόνο εξ' αυτών των στοιχείων, χωρίς να τηρείται ένα ελάχιστο επίπεδο εσωτερικής ισορροπίας με τις άλλες δύο όψεις της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, είναι αμφίβολο εάν προάγει τελικά τους σκοπούς του νομοθέτη..

Ωστε η πρόθεση των εισηγητών του νομοσχεδίου για την ίδρυση πρωτοβάθμιου Εμπορικού Δικαστηρίου και Ναυτοδικείου προς τον σκοπό της γρήγορης εκδίκασης των διαφορών αυτών αναγκαία τελεί σε συνάρτηση με την όλη δικαστική μεταρρύθμιση. Κατά πόσον θα είναι θετική η έκβασή της όλης μεταρρυθμιστικής προσπάθειας θα δείξει ο χρόνος και όχι οι εξαγγελθείσες προθέσεις.

Το ζήτημα δεν είναι απλό όσο συχνά παρουσιάζεται στο πλαίσιο μιας δημόσιας δήλωσης. Στην έκταση που η προσδοκία είναι η Κύπρος να διαφημίσει προς τα έξω πραμάτεια, την ανάρτηση της ταμπέλας ενός εμπορικού δικαστηρίου τότε το νομοσχέδιο θα υπηρετήσει αυτό. Η διάκριση είναι ανάμεσα στο τι πράγματι θέλουμε και πως το υλοποιούμε. Θέλουμε εμπορικό δικαστήριο ή εμπόριο δικαιοσύνης; Υπάρχουν σίγουρα καλές προθέσεις καιπραματευτές επίσης. Αναγνωρίσιμες είναι και οι δύο όψεις.

Να φιγουράρει η Κυπριακή Δημοκρατία στις υψηλές θέσεις του πίνακα αποτελεσμάτων της Ε.Ε. στον τομέα της δικαιοσύνης θα αποτελούσε τον ισχυρό πόλο έλξης επενδύσεων και ανάπτυξης και δείκτη ποιότητας του δικαστικού μας συστήματος. Διαχρονικά απέτυχε η πολιτεία εκ του αποτελέσματος κρινόμενη. Η ανατροπή των σημερινών δυσάρεστων δεδομένων μέσω της δικαστικής μεταρρύθμισης σημαίνει την επιτέλεση ηράκλειου άθλου για τον όποιο μένει να φανεί αν η πολιτεία αυτή έχει την βούληση και τις αντοχές.